

ГРАМАТИКА ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВ У СИНХРОНІ ТА ДІАХРОНІ

УДК 811.161.2.

НЕОЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК БАЗА СУЧАСНОГО СЛОВОТВОРЕННЯ

ВАЛЮХ З.О.

Київський національний лінгвістичний університет

КОРОБОВА І.О.

Державний економіко-технологічний університет транспорту

У статті розглянуто специфіку словотвірного освоєння нових запозичених слів в українській мові. Основну увагу приділено мовним і позамовним чинникам, що зумовлюють дериваційний потенціал неозапозичень як твірних слів. З'ясовано, що невідмінювані неозапозичення, більшість із яких мають слабку дериваційну спроможність, у сучасній українській мові становлять семантично й структурно окреслену групу. Схарактеризовано дериваційну поведінку нових запозичень із граматичними ознаками родової належності, які слугують базовими твірними основами для творення дериватів різної частиномовної належності.

Ключові слова: неозапозичення, дериваційний потенціал, словотвірна поведінка, словотвірне освоєння, дериват, твірна основа, похідне слово.

VALIUKH Zoia Orestivna,

Doctor of Philology, Professor,
Kyiv National Linguistic University,
e-mail: zoyavalukh@ukr.net ;

KOROBOVA Iryna Oleksandrivna,

Senior Lecturer,
State Economy and Technology University of
Transport,
e-mail: ira_korobova@ukr.net

NEW BORROWINGS AS THE MEANS OF MODERN WORD FORMATION

Introduction. Lexical and semantic system of any language is constantly changing under the influence of lingual and extralingual factors. One of such factors is the appearance of new borrowings as special lexical layer of the language. Studying the borrowings' word formation peculiarities is rather actual task in modern Ukrainian linguistics. **Purpose.** The paper aims to analyze word forming force of new borrowings in modern Ukrainian and establish lingual and extralingual factors influencing their derivative capacity. **Methods.** The given research is grounded on the analytical and descriptive method, which includes observation, generalization, and typology of the factual material. **Results.** It has been proved that new borrowings, which do not decline and have rather weak derivative capacity, comprise certain semantic and structural group in lexical system of modern Ukrainian language. On the criterion of their gender differentiation the paper illustrates the derivative force of new borrowings which serve as the basis for the formation of different parts of speech derivations. Special attention is paid to the lingual and extralingual factors which predetermine derivative potential of new borrowings as means of word formation. **Conclusion.** Borrowed words reveal their word formation capacity differently.

Some of them are rather productive and realize their derivative options in new formed nouns, adjectives and verbs. The rest of them show their zero productive capacity. Main factors influencing the derivative force of new borrowings are the followings: lexical and grammatical semantics, phonomorphemic structure, the level of word formation, the duration of their functioning in the language, frequency of their usage.

Keywords: new borrowings, derivative potential, word formation capacity, derivation, word forming basis, derivative.

Формулювання проблеми та обґрунтування актуальності її розв'язання. Похідні слова, які О.А. Земська назвала особливими одиницями номінації з унікальними й неповторними властивостями [4, с. 113], становлять надзвичайно потужну динамічну підсистему в лексичній системі будь-якої мови, постійно збагачуючи її. Активне збагачення словникового складу української мови відбувається за рахунок участі в процесах деривації не тільки питомих і давно запозичених твірних слів, але й унаслідок творення дериватів від новозасвоєних чужомовних одиниць у ролі твірних основ. Це засвідчують передусім різнотипні лексикографічні джерела, зокрема кореневі словники та словники нової української лексики, опубліковані на початку XXI століття [9; 12]. Проте залишається актуальним теоретичне осмислення й типологізація способів словотвірного освоєння запозичень у сучасній українській мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж тривалого часу запозичення як особливі лексеми чужомовного походження і як процес перенесення лексичних одиниць з однієї мови в іншу постійно перебувають у колі наукових зацікавлень вітчизняних і зарубіжних дослідників. В українському мовознавстві докладно проаналізовано тенденції семантичного засвоєння запозиченої лексики, зокрема англізмів (Я.В. Битківська), використання її в українських художніх текстах та в письменницькому епістолярії (О.М. Лапінська, Д.О. Шульга) та ін. Одним із важливих аспектів дослідження є словотвірне освоєння запозичень, процес входження яких до лексико-семантичної системи української мови триває з певною циклічністю в усі періоди її розвитку під впливом різних за своєю сутністю, силою впливу та інтенсивністю вияву екстралінгвальних та інтралінгвальних чинників. Словотвірну поведінку запозичень у новому лінгвокультурному просторі вивчали Є.А. Карпіловська, Л.П. Кислюк, Н.Ф. Клименко, Н.В. Скибицька, О.А. Стишов, В.М. Фурса та ін. Проте ці дослідження не вичерпують усього різнопланового потенціалу запозичень, уходження яких до лексико-семантичної системи української мови помітно активізувалося в останні десятиліття внаслідок суспільно-політичних, соціально-економічних, освітньо-культурних змін та у зв'язку з упровадженням новітніх інформаційних технологій і поживленням зв'язків зі світовою спільнотою.

Продукуючи похідні одиниці різної семантики і структури за українськими словотвірними моделями словотворення, запозичені слова виявляють свій словотвірний потенціал, який Н.Ф. Клименко визначає як здатність слова бути твірним, основою для творення нових слів [13, с. 625]. Участь неозапозичень у дериваційних процесах є показником їхнього словотвірного освоєння українською мовою.

Метою пропонованої статті є аналіз словотвірної потужності новітніх запозичень та встановлення впливу мовних і позамовних чинників на їхню дериваційну поведінку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Новітні запозичення різної семантики і структури поповнюють інвентар словотвірних засобів сучасної української мови, слугуючи базовими основами для творення нових слів. Потрібно зазначити, що свою словотвірну спроможність чужомовні лексеми виявляють неоднаково. Це зумовлено різними мовними й позамовними чинниками. Дослідники встановили, що важливими чинниками впливу на дериваційну поведінку неозапозичень є їхня лексична і граматична семантика, фонеморфемна структура, ступінь словотворення, тривалість функціонування в мові, активність уживання тощо [1; 3; 6; 7].

У складі запозичень, що порівняно недавно увійшли до складу сучасної української мови, виокремлюємо дві групи лексичних одиниць, складники яких виявляють більшу чи меншу словотвірну активність. Більш словотвірно спроможними виявилися неозапозичення, що засвоїлися українською мовою як іменники із флексійними ознаками родової належності. Менший словотвірний потенціал властивий невідмінюваним неозапозиченням, тобто тим, які не мають форм словозміни.

Запозичення, що мають ознаки родової належності, – це здебільшого іменники чоловічого роду з нульовим закінченням, які конкретизують предметність у назвах осіб за певними ознаками, називають реалії і поняття різних сфер життя суспільства: програми, пристрої, спортивні снаряди та ін., пор.: *адвайзер, айпад, андерайтер, андерайтинг, бебі-сітер, бренд, букінг, вайбер, вейкборд, вишинг, гаджет, геймер, геймпад, дайвінг, декупаж, дертсерф, догхаус, драфт, івент, імейл, іміджмейкер, інтерфейс, піар, руткіт, сноукет, ф'ючерс, хостинг* та ін. Напр.: **Андерайтер** цінних паперів такого ІСІ зобов'язаний підтримувати котирування (ціни попиту та пропозиції) таких цінних паперів на визначеній перспективі емісії фондової біржі (ЗіБ, № 37, 15 – 21.09.2012, с. 11); **Поняття івенту** включає в себе подію, захід, церемонію і шоу (<http://infotour.in.ua/alekseeva.htm>); **Крім цього всього є ще сноукеткінг**, коли тебе закидають на вершину гори за допомогою **сноукета** (http://naprigrade.at.ua/blog/frirajd_kataemosja_bez_pravil).

Зрідка трапляються лексичні одиниці, адаптовані в сучасній українській мові як іменники жіночого роду із закінченням **-а**, пор.: *гемба, бандана, граппа, брускетта, диспаша* та ін. Напр.: **Найближчими днями у продаж надійдуть також джемтери сорочки поло, бандани та взуття** (ВК, № 171 (18872), 24.11.11, с. 4); **Крім того, граппа може бути виготовлена з ароматних сортів винограду або настояна на ягодах, фруктах і травах** (vic.zao.com.ua/shhotake-grappa/); **В основі брускетти лежить хрусткий тост, в ідеалі обсмажений на грилі** (poradu.pp.ua/dim/26814-talyska-brusketta-ce-horosha-alternativa-buterbrodv-prigotuvannya-brusketti.html).

Неозапозичення з ознаками родової належності мають різну фonomорфемну структуру, подільні чи неподільні основи, неоднакову активність уживання, що й визначає їхні дериваційні можливості, впливає на число утворених від них похідних слів. Так, українська мова запозичила багато спільноструктурних непохідних слів із подільними основами. До них належать неозапозичення на **-ер**, які є найменуваннями різних приладів, програм, зокрема комп'ютерної сфери, а також номінаціями осіб за певним видом занять чи професією, напр.: *слайдер, стример, бустер, кардрідер, стікер, флешер, банер, воблер, гриндер, скімер, кейлогер, асемблер, брендмаузер, драйвербуккросер, спамер, юзер, кросер, геймер, графітер, гемблер, консалтер, трейнсерфер, флеймер, фрідрайдер, хостер, чипдампер, кардер, ньюсмейкер, девелопер, рерайтер, стрингер, фрільансер* та ін., напр.: **Щоб уникнути скімінгового пристрою слід перш ніж скористатися банкоматом, порівняти зображення **картрідера** і клавіатури на моніторі з “натуральним” виглядом** (Д, № 20, 05.02.2013, с. 7); **Щороку в нашій країні зростає кількість зафіксованих випадків скімінгу (викрадення даних платіжного засобу за допомогою спеціального пристрою – **скімера**)** (ІЗ, № 16, 23.04.2015, с. 12); **Найкрайній захист від **кейлогерів** – використання “віртуальної клавіатури”** (ІЗ, № 7, 18.02.2011, с. 19); **В нашому розумінні **консалтер**, крім професійних навичок, має мати філософію допомагати своєму клієнтові вирішувати складні завдання, досягаючи свого результату** (parasolia.com.ua/pro-nas/).

Як засвідчують приклади, чужомовні іменники чоловічого роду на **-ер**, що позначають осіб за професією, сталим чи тимчасовим видом заняття, виявляють різну словотвірну спроможність. Так, іменники *адвайзер* (“радник, консультант”) і *арбітрéйджер* (“людина, яка скуповує цінні папери в одній країні або на ринку і відразу ж перепродує на іншому ринку та одержує прибуток на різниці цін”) мають нульову словотвірну спроможність. Натомість лексема *геймер* (“людина, що надмірно захоплюється грою у відеоігри”) і *бебі-сітер* (“особа, якій довіряють догляд за дитиною в період відсутності батьків”) виявляють свою словотвірну спроможність

у дериватах *геймерство, геймерський; бєбісітерство, бєбісітерський* (пор. *іміджмейкер* → *іміджмейкерство, іміджмейкєський*). Потенційно всі іменники – найменування осіб за професією згаданої групи здатні утворювати прикметники на *-ськ-ий* та іменники на *-ство*. Основним чинником дериваційної поведінки згаданих іменників є не лише лексична й граматична семантика твірних неозапозичень, а передусім активність уживання їх у мовленні українців.

Кількісно досить значну групу слів в українській мові сформували запозичені з англійської мови лексеми із суфіксом *-ing*, який набуває статусу суфіксоїда і є властивим в англійській мові герундію – неособовій формі дієслова з іменниковими та дієслівними властивостями. В українській мові англізми на *-унг/-інг* функціонують як іменники із значенням процесів і станів і виявляють свій словотвірний потенціал у творенні відносних прикметників. Фактичний матеріал дослідження показує, що фонеморфемна структура фіналі твірної основи *-унг/-інг* сприяє активному творенню від неї відносних прикметників із суфіксом *-ов-ий*. Практично від кожного іменника згаданої фонеморфемної структури можна утворити прикметник на *-ов-ий*, пор.: *грейдинг* → *грейдинговий*, *демпінг* → *демпінговий*, *кейтеринг* → *кейтеринговий*, *клінінг* → *клінінговий* → *кліринг* *кліринговий*, *коворкінг* → *коворкінговий*, *консалтинг* → *консалтинговий*, *мувінг* → *мувінговий*, *пейджинг* → *пейджинговий*, *піринг* → *піринговий*, *рекрутинг* → *рекрутинговий*, *тюнінг* → *тюнінговий* та ін. Крім того, основи згаданих запозичень слугують мотиваторами для творення іменників і дієслів, напр.: *серфінг* → *серфінгіст, серфінгувати*; *банкінг* → *банкінгувати*; *демпінг* → *демпінгувати*.

Однак під впливом позамовних чинників деякі з таких неозапозичень, маючи обмежені можливості афіксального творення десубстантивів, активніше використовують слово-й основокладання. Ілюстрацією цього слугують чужомовні лексеми *букінг, дайвінг і топінг*. Від них на першому ступені деривації утворюються такі деривати: *букінг* → *букінг-агенство, букінг-договір, букінг-ком, букінг-менеджер, букінг-нота, букінг-послуги, букінг-сервіс, букінговий*; *дайвінг* → *дайвінг-бот, дайвінг-інструктор, дайвінг-круїз, дайвінг-клуби, дайвінг-сафарі, дайвінг-сервіс, дайвінг-тури, дайвінг-туризм, дайвінг-туроператори, дайвінг-центр, дайвінгофобія*; *топінг* → *топінг-сироп, топінг-система*.

Залучаються до словотвірних процесів і чужомовні аббревіатури, Є.А. Карпіловська, яка досліджувала тенденції оновлення сучасного українського лексикону, спостерегла дедалі більше зростання дериваційної активності запозичених основ аббревіатур, зокрема неозапозичень *піар* (англ. *public relations*) і *ВІР* (англ. *Very Important Person*). Спираючись на фіксації, подані в сучасних словниках, а також у мові сучасних засобів масової комунікації, вона, зокрема, зазначила, що аббревіатура *піар* (та її графічні варіанти *ПР, пі-ар, Пі-Ар, PR*) як окрема одиниця реєстру у функції основи складних слів зі значенням “який стосується зв’язків із громадськістю, цілеспрямовано формує такі стосунки” за українськомовними словотвірними зразками утворила понад 30 різних похідних, у тому числі деривати *піарівець, піарник, піарівський, піарити, піар-акція, піар-служба, піар-структура, піар-хід, PR-агенція, PR-партнер, PR-хитрощі, політPR, політPRмен, чорнопіарівець, високопіарний* та інші [5, с. 12–13]. Наші матеріали підтверджують ці спостереження. Так, нові запозичені аббревіатури *IT, ZIP, DECT, DHCPDoS, FTP* та ін. виконують роль твірних основ для поповнення лексичної системи української мови складними словами, хоч зрідка виявляють свою словотвірну спроможність і в афіксальному словотворенні, напр.: *IT* → *IT-аутсорсинг, IT-бізнес, IT-виставка, IT-діяльність, IT-індустрія, IT-інновації, IT-компанія, IT-консалтинг, IT-консультації, IT-менеджер, IT-освіта, IT-підрозділ, IT-рейтинг, IT-рішення, IT-розвиток, IT-сектор, IT-спеціаліст, IT-спільноти, IT-сфера, IT-технології, IT-фахівецьIT-центр, IT-шник, IT-щасливчики*; *ZIP* → *ZIP-архів, ZIP-накопичувач, ZIP-стиснення, ZIP-файл*; *DECT* → *DECT-мережа, DECT-телефони, DECT-радіотелефон*; *DHCP* → *DHCP-клієнт, DHCP-сервер*; *DoS* → *DoS-атака, DoS-боти, DoS-вірус, DoS-програма, DoS-ідентифікація*; *FTP* → *FTP-архів, FTP-вузол, FTP-сервер, FTP-клієнт, FTP-з’єднання* та ін.

Чинником такої словотвірної активності абревіатур є суспільна потреба в цих словах, яку мова повинна задовольнити.

Невідмінювані лексичні одиниці, які українська мова запозичила з європейських і несвропейських мов, дослідники відносять до так званих “межових моделей творення”, тому що вони не утворюють похідних узагалі або мають їх лише зрідка.

Невідмінювані неозапозичення в сучасній українській мові становлять семантично й структурно окреслену групу. Слабка дериваційна спроможність більшості з них зумовлена передусім тим, що всі вони належать до запозиченої лексики, формальна і граматична структура якої незвична для словотвірного й граматичного ладу української мови [2, с. 328]. Так, як засвідчує фактичний матеріал, група незмінюваних неозапозичень охоплює здебільшого найменування, основи яких закінчуються на голосні /a/, /e/, /i/, /o/, /y/, /u/, що не характерно для фонеморфемного складу твірних основ лексичних одиниць української мови, тому що вони звичайно мають основу на приголосну фонему. Пор.:

основа на **-а**: *генмайча, мас-медіа*;

основа на **-е**: *аніме, афорфе, демітасе, забойне, капрезе, конкасе, кулісьс, латте, лінгуїне, мате*;

основа на **-і**: *альпарі, багі, бігбаззі, боді, ботамочі, делівері, варабімочі, дьюті-фрі/дюті-фрі/д'юті-фрі, зомбі, паті, кімчі, кастоді, к'юкі, матті, папараці, рефері, роялті, сафарі, селфі, сніфері, суші, футомакі, ялі*;

основа на **-о**: *ажіо, американо, аффогато, бордеро, ванілачіно, гаспачо, гекуро, гонзо, данго, конто, макіато, обліго, рістретто, сінкедо, хапкідб*;

основа на **-у (ю)**: *анмідзю, анміцу, дайфужу, ескроу, хангеку*;

основа на **-и**: *баоцзи, анжи, кимпчхи, мадзуси*.

Напр.: **Генмайча** п'ють, щоб побороти почуття голоду, не обтяжуючи шлунок (kook.com.ua/Chaïy-ro-yaponski.html); **Боді** бувають як з різною довжиною рукава, так і взагалі без нього. (www.modnadama.com.ua/); **Подавати охолоджений гаспачо**, насипавши в серединку тарілки цибулі та перцю і прикрасивши зеленню, а також сприснувши трохи оливковою олією (www.olympica.com.ua/696745-yak-prigotuvati-gaspacho.html); **Це одна з функцій демітасе** – зберігати тепло, чим швидше еспресо холодне, тим швидше втрачає свої характерні смакові якості. (dimkavi.com.ua/ua/kofeyniy-glossariy.html); **Матті і гекуро** – чаї вищого ґатунку, які готують, накриваючи молоді листки, що з'являються в травні, соломомою, щоб захистити їх від світла (anycool.in.ua/inshe/matti-gekuro-i-kavaritya.html); **Учениці гейш в Токіо** зветься **хангеку**, що в перекладі означає напівдорогоцінне каміння (combilet.com.ua/?p=67705); **Анжи** – зелений чай набув популярності завдяки своєму прекрасному тонкому аромату (harchi.info/blogs/annie/osoblyvosti-zelenogo-chayu); **Воєнне багі** здатне вивезти з поля бою двох поранених у своєрідних бокових кишнях (ІЗ, № 19, 19-25.02.2015, с.17).

Фонеморфемна специфіка фіналі твірних основ незмінюваних іменників-неозапозичень створює структурні перешкоди для поєднання їх із питомими словотворчими засобами та утворення дериватів за тими моделями, які властиві українській мові. Однак ці перешкоди за потреби можуть бути усуненими за допомогою дії різних морфологічних прийомів – усічення твірної основи, накладання словотворчого форманта на фіналь твірної основи, інтерфіксації тощо. Пор.: *зомбі* – *зомбувати*, *лобі* – *лобізм, лобіст*, *мас-медіа* – *мас-медіальний, мас-медійник*, *айті* – *айтішник* та ін.

На сучасному етапі розвитку української мови нові невідмінювані слова почали активніше використовувати в ролі твірних. На це явище звернув увагу О.А. Стишов, зазначивши, зокрема, що в словотвірному освоєнні запозичень простежується нова словотвірна тенденція, яка раніше в українському словотворі виявлялася обмежено. Ідеться про активне використання в ролі твірних основ невідмінюваних нових іншомовних слів [6, с. 17]. Матеріали нашої картотеки підтверджують дію такої тенденції. Спостережено, що деякі з новітніх запозичень реалізують

свої дериваційні потенції в утворенні складних слів, маючи обмежені можливості афіксального творення дериватів. Пор.: *альпарі* → *альпарі-брокер альпарі-євразія альпарі-центр*; *банджі* → *банджі-джемпінг, банджі-стрибок банджі-клуб, боді* → *боді-арт, боді-балет, бодібілдер, бодібілдинг, боді-водолазка, бодіпейнтинг, бодісерфінг, боді-стенд, боді-стринг, боді-студія, бодіфітнес, бодіфлекс, бодішейп, бодішейпер*; *кукі* → *кукі-монстри, кукі-накі, кукі-технології кукі-файл*; *ажіо* → *ажіо-проект, ажіо-транс, ажіо-тур, ажіо-фінанс*; *латте* → *лате-арт, латте-макіато, латтеман, айриш-латте*; *яппі* → *яппі-бліц, яппі-блюз, яппі-кафе, яппі-клуб, япізм*; *аніме* → *аніме-посол, рістретто* → *рістретторія* та ін.

Одним із чинників такої словотвірної активності невідмінюваних апелювативів іншомовного походження В. М. Фурса називає те, що із вузькоспеціальних слів-термінів вони перетворюються на широковживані лексичні одиниці внаслідок розвитку економіки, загальної комп'ютеризації тощо. Ті ж чужомовні лексеми, яким властивий корпоративний характер, не беруть участі в процесах словотворення [7, с. 255]. Так, спостережено, що у зв'язку з розвитком нових інформаційних технологій, Інтернету, мобільної комунікації та ін. словотвірну активність виявляють такі неозапозичення, як *чат, сервер, есемес (SMS, eCeMeC), веб* у ролі компонентів складних слів.

Помітною виявилася тенденція до активізації словотвірної активності так званих неосемантизмів, “запозичених слів, які вже засвідчені словниками радянської доби, але нині вони з'являються з новими значеннями, називаючи реалії й поняття інших сфер життя суспільства” [5, с. 19]. Явище неосемантизації Є.А. Карпіловська пов'язує з повторним запозиченням слова, співвідносного з тим самим етимомом, але засвоєного з іншого джерела запозичення або з іншим значенням. Прикладом такого запозичення може слугувати іменник *графіті*, який потрапив до української мови з італійської за посередництва англійської мови, у якій функціонує зі значенням ‘малюнки або написи на стінах тощо в громадських місцях’. “Словник іншомовних слів” за редакцією О.С. Мельничука в 1985 р. цю лексему зафіксував зі значенням ‘стародавні написи й малюнки різного змісту, зроблені гострими предметами на посудинах, пряслицях, стінах споруд тощо’ [10, с. 184]. Словник іншомовних слів за редакцією Л.О. Пустовіт подає таке значення лексеми *графіті*: ‘стародавні написи та малюнки на стінах будівель, металевих виробках, посудинах тощо. Відомі давньогрецькі і римські графіті, а також графіті ранньослов'янського часу і Київської Русі, зокрема графіті софійські’ [11, с. 309]. Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В. Бусла фіксує лексему *графіті* з поміткою *невідм., мн.* ‘стародавні написи й малюнки різного змісту, зроблені гострими предметами на посудинах, пряслицях, стінах тощо’ [8, с. 260]. Новий словник іншомовних слів за редакцією Л.І. Шевченко засвідчує такі значення: 1) ‘стародавні написи побутового або магічного характеру, надряпані на стінах будівель, посудинах, предметах побутового призначення та ін.’; 2) ‘написи на стінах будівель, зроблені від руки’ [14, с. 170]. Натомість у засобах масової комунікації останніх років усе частіше натрапляємо на таке значення згаданої лексеми – ‘зухвале і ексцентричне мистецтво вулиць, тісно пов'язане з хіп-хоп культурою і нескінченною кількістю стилів, предтечею яких були малюнки на стінах нью-йоркського метрополітена’ (<http://do-yourself.eu/uk/pages/378253>), напр.: *Приміром, було, що ми (друзинники) ніяк не могли вирахувати хуліганів, які малювали на стінах не завше пристойні графіті* (ІЗ, № 3, 19.01.2012, с. 17). Саме з останнім значенням іменник *графіті* виявляє високу дериваційну активність, пор.: *графіті* → *графіті-бомбінг, графіті-діяльність, графіті-інсталяція, графіті-пташка, графіті-райтинг, графіті-райтери, графіті-туризм, графіті-фест, графіті-художник, графіті-шоу, графітер, постграфіті*. Напр.: *Власне на основі цього брутального напряму розвивається постграфіті, етап своєрідної інфільтрації та емансипації різних підходів, інструментарію та цілей графіті-діяльності* (<http://artukraine.com.ua/ukr/a/strit-art>); *Графіті-інсталяцію створили в Черкасах активісти* (<http://dzvin.org/na-vshanuvannya-nebesnoji>).

sotni); Так виникло найпотужніше явище вуличного мистецтва, яке будь-коли існувало, – райтинг (від to write – писати), або **графіті-райтинг** (<http://artukraine.com.ua/ukr/a/strit-art>); Значно зріс так званий **графіті-туризм** – Україна є привабливим місцем для європейських вуличних художників із огляду на некримінальний статус графіті та великої кількості місць, придатних для малювання (<http://artukraine.com.ua/ukr/a/strit-art>); **Графітерами** були 13-14 річні підлітки (ІЗ, № 3, 19.01.2012, с. 17).

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, різні за семантикою і фonomорфемною структурою запозичені слова слугують твірною базою для продукування похідних одиниць. Набуваючи дериваційної активності під впливом різноманітних мовних і позамовних чинників, запозичене слово стає твірним для цілої низки нових слів, формуючи словотвірні ланцюжки, словотвірні парадигми, зрештою словотвірні гнізда – комплексні словотвірні одиниці, які об'єднують похідні слова зі спільним коренем, упорядковані відношеннями словотвірної похідності, інколи досить потужні за своїм якісним наповненням.

Словотвірні можливості запозичені слова виявляють неоднаково. Одні з них дуже результативні, їм властиво реалізувати свої дериваційні потенції в похідних іменниках, прикметниках і дієсловах. Інші виявляють нульову дериваційну спроможність. Більший словотвірний потенціал властивий неозапозиченням із граматичними ознаками іменників чоловічого роду. Менший словотвірний потенціал характерний для невідмінюваних неозапозичень, формальна і граматична структура яких незвична для словотвірного й граматичного ладу української мови. Проте й вони, маючи обмежені можливості афіксального творення дериватів, реалізують свої дериваційні потенції в утворенні складних слів – композитів та юкстапозитів.

Помітною є тенденція залучення до процесів словотворення абревіатур як твірних основ для творення нових дериватів та актуалізація словотвірної активності неосемантизмів.

Основними чинниками впливу на дериваційну поведінку неозапозичень є їхня лексична і граматична семантика, фonomорфемна структура, ступінь словотворення, тривалість функціонування в мові, активність уживання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Валюх З.О. Словотвірна парадигматика іменника в українській мові / Зоя Валюх. – К.; Полтава : АСМІ, 2005. – 345 с.
2. Валюх З.О. Типологія словотвірних парадигм іменника в українській мові: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.01 / Ін-т укр. мови НАН України. – К., 2006. – 395 с.
3. Грещук В.В. Український відприкметниковий словотвір / В.В. Грещук – Івано-Франківськ : Плай, 1995. – 208 с.
4. Земская Е.А. Проблемы словообразования на современном этапе / Е.А. Земская, Е.С. Кубрякова // Вопросы языкознания. – 1978. – № 6. – С. 112–123.
5. Клименко Н.Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : монографія / Н.Ф.Клименко, Є.А. Карпіловська, Л.П. Кислюк. – К. : ВД Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
6. Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів інформації) / О.А. Стишов. – [2-ге видання] – К. : Пугач, 2005. – 388 с.
7. Фурса В.М. Семантико-граматичне та словотвірне освоєння невідмінюваних імен : монографія / В.М. Фурса. – К. : Інститут української мови НАН України, 2005. – 252 с.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.

9. Карпіловська Є.А. Кореневий гніздовий словник української мови / Євгенія Анатоліївна Карпіловська. – К. : Вид-во “Українська енциклопедія” імені М.П. Бажана, 2002. – 910 с.
10. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. – 2-е видання, – К. : Головна редакція “Українська радянська енциклопедія”, 1985 – 776 с.
11. Словник іншомовних слів / Л.О. Пустовіт, О.І. Скопенко, Г.М. Сюта, Т.В. Цимбалюк / За ред. Л.О. Пустовіт. – К. : Довіра, 2000. – 1017 с.
12. Словотворчість незалежної України. 1991-2011 : Словник / Укладач А. Нелюба. – Х. : Харківське історико-філологічне товариство, 2012. – 608 с.
13. Українська мова : енциклопедія [ред. В.М. Русанівський, О.О. Тараненко, М.П. Зяблюк та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Українська енциклопедія, 2004. – 824 с.
14. Шевченко Л.І. Новий словник іншомовних слів : близько 40 000 сл. і словосполучень / Л.І. Шевченко, О.І. Ніка, О.І. Хом'як, А.А. Дем'янюк / За ред. Л.І. Шевченко. – К. : АРІЙ, 2008. – 672 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

15. ВК – Вечірній Київ.
16. Д – День.
17. ІЗ – Іменем закону.
18. Закон і бізнес.

REFERENCES

1. Valiukh Z.O. Slovtvorna paradyhmtyka imennyka v ukrainskii movi / Zoia Valiukh. – К.; Poltava : ASMI, 2005. – 345 s.
2. Valiukh Z.O. Typolohiia slovtvirnykh paradyhm imennyka v ukrainskii movi: dys. ... doktora filol. nauk: 10.02.01 / In-t ukr. movy NAN Ukrainy. – К., 2006. – 395 s.
3. Greshchuk V.V. Ukrainskyi vidprykmetnykovyi slovtvir / V.V. Greshchuk – Ivano-Frankivsk : Plai, 1995. – 208 s.
4. Zemskaiia E.A. Problemy slovoobrazovaniia na sovremennom etape / E.A. Zemskaiia, E.S. Kubriakova // Voprosy yazykoznaniiya. – 1978. – № 6. – S. 112–123.
5. Klymenko N.F. Dynamichni protsesy v suchasnomu ukrainskomu leksykoni : monohrafiia / N.F.Klymenko, Ye.A. Karpilovska, L.P. Kysliuk. – К. : VD Dmytra Buraho, 2008. – 336 s.
6. Styshov O. A. Ukrainska leksyka kintsia KhKh stolittia (na materialy movy zasobiv informatsii) / O.A.Styshov. – [2-he vydannia] – К. : Puhach, 2005. – 388 s.
7. Fursa V.M. Semantyko-hramatychno ta slovtvirne osvoieniia nevidminiuvanykh imen : monohrafiia / V.M. Fursa. – К. : Instytut ukrainskii movy NAN Ukrainy, 2005. – 252 s.

Дата надходження до редакції 28.09.2017